EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 27.4.2022
SWD(2022) 650 final

KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT

MÕJU HINDAMISE ARUANDE KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE

Lisatud dokumendile:

Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv

kolmandate riikide kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa taotlemise ühtse menetluse ning liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandatest riikidest pärit töötajate ühiste õiguste kohta (uuesti sõnastatud)

{COM(2022) 650 final} - {SEC(2022) 200 final} - {SWD(2022) 651 final}

Kommenteeritud kokkuvõte

Seadusandlik algatus pikaajaliste elanike direktiivi läbivaatamise kohta (komisjoni 2021. aasta tööprogramm)

A. Vajadus meetmete järele

Miks? Mis on lahendamist vajav probleem?

Pikaajaliste elanike direktiivi peamine eesmärk on liikmesriigis pikaajaliselt elavate kolmandate riikide kodanike integratsioon. See on oluline element majandusliku ja sotsiaalse sidususe edendamisel, mis on ELi põhieesmärk. Sel eesmärgil on direktiivis sätestatud tingimused, mille alusel võivad kolmandate riikide kodanikud, kes on elanud liikmesriigis seaduslikult ja pidevalt, saada „ELi pikaajalise elaniku staatuse“. Direktiivi eesmärkide täielikku saavutamist takistavad siiski jätkuvalt mõned lahendamata probleemid, nagu on esile toodud juba 2019. aasta seadusliku rände toimivuskontrolli raames ja rakendamisaruandes. Eelkõige esinevad järgmised probleemid:

1) paljudel kolmandate riikide kodanikel on mitmesuguseid **takistusi ELi pikaajalise elaniku staatuse saamisel** ja nad ei saa seetõttu kasutada seda staatust, mis võimaldab integreeruda vastuvõtvasse ühiskonda;
2) **pikaajaliste elanike integreerimisel on takistusi**, kuna ELi staatusega antavate õiguste suhtes valitseb ebaselgus ja järjekindlusetus;
3) ELi pikaajalise elamisloaga kolmandate riikide kodanikel on mitmesuguseid **takistusi teistes liikmesriikides liikumise ja elamise õiguse kasutamisel**.

Mida selle algatusega loodetakse saavutada?

Algatuse **poliitilised üldeesmärgid** on järgmised:

1) tagada liikmesriikide õigusaktide ühtlustamisega ELi rändevoogude tõhus juhtimine;
2) tagada ELis seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanike õiglane kohtlemine;
3) tugevdada ELi konkurentsivõimet ja majanduskasvu.

Poliitilised erieesmärgid vastavad eespool nimetatud põhiprobleemidele ja need on järgmised:

1) luua ELi pikaajalise elaniku staatuse saamiseks sidusam, tõhusam ja õiglasem süsteem;
2) hõlbustada pikaajaliste elanike õigust liikuda ja elada teistes liikmesriikides (ELi-sisene liikuvus);
3) parandada pikaajaliste elanike ja nende pereliikmete õigusi.

Milline on ELi tasandi meetmete lisaväärtus?

Liikmesriigid üksi ei saa ELi pikaajalise elaniku staatuse suurema kasutamise ja tõhususe parandamise eesmärki saavutada. Nende ühiste menetluste edasiseks täiustamiseks on vaja ELi meetmeid. Eespool nimetatud probleemid ei kao tõenäoliselt niipea ja need on otseselt seotud kehtivate õigusnormidega. Eelkõige saab ELi-sisest liikuvust käsitlevaid tõhusaid norme sätestada ainult ELi tasandil.

B. Lahendused

Milliseid seadusandlikke ja mitteseadusandlikke poliitikavariante on kaalutud? Kas on olemas eelistatud variant? Miks?

Mõjuhinnangus kaalutakse erineva ELi sekkumise tasemega **nelja poliitikavarianti**.

- **Variant 1** hõlmab **mitteseadusandlikke meetmeid**, mille eesmärk on parandada direktiivi rakendamist ja edendada ELi pikaajalise elaniku staatust.
- **Variant 2** näeb ette **direktiivi sihipärast läbivaatamist** eesmärgiga tagada riiklike staatustega võrdsed tingimused ja parandada pikaajaliste elanike õigusi, sealhulgas õigust ELi-sisesele liikuvusele.
- **Variant 3** näeb ette **direktiivi ulatuslikumat läbivaatamist**, mis hõlmab variandi 2 meetmeid ja hõlbustab ka ELi pikaajalise elaniku staatuse saamise tingimusi.
- **Variant 4** näeb ette **direktiivi olulist seadusandlikku läbivaatamist**, millega luuakse ühtne ELi alalise elaniku staatus, kaotatakse riiklikud kavad ja antakse pikaajalistele elanikele õigus ELis vabalt liikuda.

Eelistatud poliitikavariant on **variant 3**. See aitaks lahendada kõik tuvastatud probleemid ja parandaks direktiivi üldist rakendamist. Sellel on parim sotsiaalne ja majanduslik mõju ning see on poliitiliselt kõige teostatavam variant.

Kes toetab millist poliitikavarianti?

Euroopa Parlament pooldab direktiivi seadusandlikku läbivaatamist, mille raames käsitletakse kõiki tuvastatud probleemseid valdkondi. Mõned **liikmesriigid** on väljendanud muret seoses direktiivi seadusandliku läbivaatamisega, kuid teised on valmis variantides 2 ja 3 kavandatud muudatusi kaaluma. Põhjaliku läbivaatamise vastu olid kõik liikmesriigid. Enamik **sidusrühmi**, kellega konsulteeriti (kodanikuühiskond, majandus- ja sotsiaalpartnerid ning seadusliku rände eksperdid), pooldab variantides 2 ja 3 kavandatud meetmeid.

C. Eelistatud poliitikavariandi mõju

Millised on eelistatud poliitikavariandi peamised eelised?

Eelistatud poliitikavariant hõlmab palju meetmeid, mis kõrvaldaksid enamiku direktiivis tuvastatud vajakajäämisi kõigis probleemsetes valdkondades. Eelistatud variant toob eeldatavasti sotsiaalset ja majanduslikku kasu. Majanduslik kasu põhineb eeldustel, et ELi pikaajalise elaniku staatusele ja sellega kaasnevatele õigustele on juurdepääs rohkematel kolmandate riikide kodanikel ning suureneb teise liikmesriiki elama asuvate kolmandate riikide kodanike osakaal. See suurendaks üldist maksutulu, tootlikkust ja kulutusi ning edendaks majanduskasvu. Eelistatud poliitikavariandi tulemusena suureneks kooskõla Euroopa Liidu Kohtu praktikaga.

Samuti eeldatakse, et eelistatud variant on sidusrühmade kohati lahknevate seisukohtade (vt eespool esitatud jaotis) käsitlemiseks parim ja seega poliitiliselt kõige teostatavam.

Millised on eelistatud poliitikavariandi peamised kulud?

Eelistatud variandi hinnangulised kulud hõlmavad liikmesriikide järgmisi kulusid:

- ühekordsed halduskulud: 781 000 eurot;
- korduvad halduskulud: 151 000 eurot;
- ühekordsed vastavuskulud: 452 000 eurot;
- korduvad vastavuskulud: 900 000 eurot.

Hinnangute kohaselt saavutatakse ka järgmine korduvate kulude kokkuhoid (keskmiselt igal aastal):

- liikmesriigid: 24 500 eurot;
- kolmandate riikide kodanikud: 1 145 000 eurot;
- ELi ettevõtjad: 112 700 eurot.

Milline on mõju ettevõtjatele, VKEdele ja mikroettevõtjatele?

Eelistatud poliitikavariant ja eelkõige ELi-sisest liikuvust hõlbustavad meetmed tooksid ettevõtjatele kasu. Tööandjad ja eelkõige VKEd saaksid kasu juurdepääsust suuremale töötajate reservile, kuhu kuuluvad kvalifitseeritud kolmandate riikide kodanikud, kes juba elavad seaduslikult ELis.

Kas on ette näha märkimisväärset mõju riigieelarvetele ja ametiasutustele?

Vastutavad riigi ametiasutused peavad võrdsete tingimuste mehhanismi, staatuse saamise muudetud tingimuste ja ELi-sisese liikuvuse meetmete tõttu kohandama olemasolevaid menetlusi ja tagama uute eeskirjade järgimise. Eelistatud variandiga kaasneb aga oluline lihtsustamine, mis haldus- ja vastavuskulusid teataval määral tasakaalustab.

Kas on oodata muud olulist mõju?

Eelistatud poliitikavariandil on positiivne mõju kolmandate riikide kodanikele, kes saavad võrdseid tingimusi loovatest meetmetest kasu. Neil on tõeline valik ELi pikaajalise elamisloa ja riiklike pikaajaliste elamislubade vahel, nad suudavad hõlpsamini täita ELi pikaajalise elamisloa saamise tingimused ning saavad kasu täiustatud õigustest, sealhulgas õigusest ELi-sisesele liikuvusele, ja korduvrände võimalustest.

D. Järelmeetmed

Millal poliitika läbi vaadatakse?

Direktiivi artiklis 24 on juba sätestatud aruandluskohustus, st komisjoni kohustus esitada korrapäraselt aruanne direktiivi kohaldamise kohta liikmesriikides ja teha vajaduse korral muudatusettepanekuid. Seda põhimõtet kohaldatakse ka direktiivi läbivaatamisel tehtavate muudatuste suhtes.